

הַלְכוּת צִיצִית סִימָן יג

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה קדם]

והנכון שְׂבִימָם עָרַב ש"ק יִכְדֵּךְ הַטְלִית בְּצֶת הַנְּחָחוּ בְּהַמִּיק שְׁלוֹ, וְאִי לֹא יִצְטָרֵךְ לְכַדֵּךְ בְּשִׁבְתָּ (13).

(13) ומי שיש לו טלית מיוחדת לשבת נוכחמבואר במשנ"ב לקמן סי' רסב ס"ק ה שטוב לעשות כן. כתב הלקט הקמח החדש (סי' ח ס"ק נג) שיותר נכון לבדוקה במוצאי שבת כשמקפלה כדי להבטיחה לתיק.

[משנ"ב ס"ק י]

דִּלָּא פְּלוֹג רַבָּנָן בֵּין טְלִית לְטְלִית⁽¹⁴⁾. וְהָאֵלֶּה ר' עֲקִיבָא אֵיגָר בְּחִדּוּשֵׁיו מִפְּקָפֶק בְּנֵה⁽¹⁵⁾.

(14) אמנם, להלן (ס"ק טו) כתב שבפשיטת טלית גדול יש גנאי קטן, ואם כן לכאורה היה מקום לומר שאין צריך להסירו אף בלי הטעם של 'לא פלוג רבנן', שהרי איסור דרבנן נדחה אפילו בגנאי קטן, ובתירוץ הראשון שבב"י.

(15) וטעמו, שכיון שחז"ל לא נמנו וגמרו להתיר לילך עם טלית בכרמלית בלא ציצית, אלא רק אמרו בדרך כלל שכבוד הבריות דוחה לא תעשה דרבנן, אם כן בטליות שלנו שאין גנאי בהסרתן, אין היתר ללבשן, ולא שייך לומר בציור כזה 'לא פלוג רבנן'.

[משנ"ב ס"ק יב]

וּמִתְבַּלֵּשׁ לִישֵׁב בְּרִבִּים בְּלִי טְלִית⁽¹⁶⁾ וכו', אָכֵל אִם אֵין מִתְבַּלֵּשׁ, אֵין בָּאֵן הִתְמַר דְּכַבּוֹד הַבְּרִיּוֹת⁽¹⁷⁾.

(16) ומטעם זה התיר לקמן (סי' סו ס"ק טז) למי שבאה לידו טלית בין הפרקים של קריאת שמע, שרשאי ללבושה ולברך עליה אף לדעת הרמ"א.

(17) ולגבי איסור מוקצה בטלית זו שנפסקה אחת מציציותיה ואסור לו ללבושה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' לא) שרדאי שאין בזה איסור, שהרי גם בלא ציצית ראויה היא ללבישה לאחר אם ישאלנה לו, וגם לו עצמו יש אופנים שאין בהם חיוב ציצית ומותר ללבושה, ולכן אינה אסורה בטלטול.

[משנ"ב ס"ק טז]

לְפִי שֶׁבִּשְׁבֶּת לִיתָא רַק אֶסּוּר דְּרַבָּנָן כְּנִ"ל⁽¹⁸⁾ וכו', דְּלִישֵׁב בְּלִי טְלִית סְבִיבָא לֵה לְרַמְ"א דְּהוּא רַק בְּקָלָל גְּנָאי קָטָן⁽¹⁹⁾.

(18) מבואר מדבריו שבשבת אינו מצווה על עשיית ציצית כיון שאסור לו לקשרה, והפמ"ג (סי' שיו א"א ס"ק ו ו-ב) הקשה מדוע לא יהיה מותר לו לקשרה על מנת להתירה במוצאי שבת, שהרי קשר על מנת להתירו אינו אסור אלא מדרבנן, ובמקום מצוה לא גזרו. ותירץ, שכל קשר שהדרך היא לפעמים לבטלו שם, אסור לקשרו מן התורה. והביה"ל (שם ס"א ד"ה הקושר) תירץ, שקשר שדרך העולם לעשותו לקביעות, אין הולכים בו אחר דעת הקושר, ואסור מן התורה. והגרש"ז איערבך (שו"ת מנחת שלמה מהדו"ת סי' א ד"ה ולכן נראה לומר) תירץ, שההיתר לקשר קשר שאינו של קיימא הוא רק משום שלא נחשב שחידש דבר בקשירתו, שהרי עומד להתירו, אבל אם מחמת הקשר התחדש הכשר בציצית

ובלעדיו לא היתה מתקיימת מצות ציצית, הרי זה נחשב קשר גם לענין שבת.

(19) וכן לגבי מי שפגע בידו בתפילין קודם שלבש טלית, כתב בביה"ל לקמן (סי' כה ס"א ד"ה שלא יניחו) שלפי רוב הפוסקים צריך להניח תפילין תחילה, ואף אם הוא יושב בבית הכנסת ברבים ומתבייש שאינו לבוש בטלית אין להקל בזה, כיון שמבואר בפוסקים שהדין שאין מעבירין על המצות הוא דאורייתא, ודבר תורה אינו נדחה מפני כבוד הבריות אם לא בגנאי גדול, ולישב בלא טלית אפילו זמן ארוך סובר הרמ"א שאין זה גנאי גדול, וכל שכן כשזה רק רגעים אחדים עד שילבש הטלית, וראה שם שנשאר בצ"ע.

[משנ"ב שם]

עֲלֶיךָ מִהֶנְכוֹן לַעֲשׂוֹת אֶת הַעֲצָה שֶׁכָּתַב בְּסֵפֶר אַרְצוֹת־הַחַיִּים, שִׁפְקִינָנָה⁽²⁰⁾, דָּאָו פְּטוֹר מִלַּעֲשׂוֹת בּוֹ צִיצִית⁽²¹⁾.

(20) וביאר שם, שעציה זו שייכת דוקא בימות החול, שהרי בשבת אסור להפקיר, וכן כתב בהגהות רעק"א כאן ונדלא כהמבואר במג"א (ס"ק ח) שמותר.

(21) ובכל האופנים שיש בהם משום כבוד הבריות, כתב הפמ"ג (אי"א ס"ק ח) שאין אומרים שיפקירנו כדי שלא יעבור על מצות עשה של ציצית, משום שחז"ל לא חיבדו להפקיר ולהפסיד ממונו, ודוקא כאן שיש מחלוקת נכון שיפקירנו לצאת מידי המחלוקת.

אכן, לגבי שביתת בהמתו כתב השו"ע לקמן (סי' רמו ס"ג) שחייב להפקירה כדי שלא לעבור על מצות שביתת בהמתו, ויש ראשונים הסוברים שאין בשביתת בהמתו לאו, ואם כן מוכח שחייב אדם להפקיר כדי לקיים מצות עשה. וראה בשו"ת אבני נור (יו"ד סי' תנח אות יב) מה שכתב בזה.

[משנ"ב ס"ק טז]

הַבְּטִלִּית־קָטָן אִם נִדְּעָ לֹא שֶׁהַצִּיצִית פְּסוּלִין, דִּישׁ לֹא גְנָאי גְּדוֹל לְפָשְׁטוֹ מִמַּחַת בְּגָדָיו בֵּין בְּבִית־הַתְּנַקֵּט וּבֵין בְּרִבִּים, אֵין צְרִיךְ לְפָשְׁטוֹ⁽²²⁾.

(22) בביאור הדבר שנחשב גנאי גדול, כתב המחצה"ש (ד"ה והפשיטה) שכדי לפשוט את הטלית קטן יצטרך קודם לכן לפשוט את כל בגדיו, וישאר ערום.

[ביה"ל ד"ה וחוקא]

וְנִרְאֶה, אִם הֵם פְּסוּלִים רַק מִשְׁעֵם סֶפֶק, כְּגוֹן שֶׁלֹּא חָסַר לוֹ מִקַּל הַשְּׂמוּנָה חוּטִין רַק שְׁנַיִם וְכֵהָא גְּנָא⁽²³⁾.

(23) בביאור דבריו כתב בספר שונה הלכות (ס"ד). שכיון שנפסקו שני חוטים בלבד, יש להסתפק אם שני ראשים של חוט אחד הם, או שמא שני חוטים שונים, וכמו שכתב המשנ"ב לעיל (סי' יב ס"ק ג), ובצירוף השיטה הסוברת שאין צריך אלא את החוטים שבשביל הלבן, יש ספק ספיקא, ויש להתיר את הדבר במקום כבוד הבריות.

כה

הלכות ציצית סימן יג

ש"ע לבייתו, דגדול (ו) כבוד הבריות: הגה ואפלו טלית-קטן (י) (יא) שמתח בגדיו אין צריך לפשט, והוא הדין אם נפסק אחר (יב) מן (ח) (ט) [מ] הציצית ומתבשר לישב בלא טלית, (יג) דייכל ללבוש בלא ברכה (יד) מלכת כבוד הבריות (כ"י בשם התשובה). (ט) [ט] (טו) *וידוקא בשבת דאסור לעשות ציציות, *אבל בחל כהאי גוונא (טז) אסור (מרכיז ה"ק דף צא ע"ב):

שערי תשובה

כבוד הבריות, וה"ה בכלאים נמי מתקבץ להגיד לו ואין נדחה מפני כ"ה, ע"ש: [D] הציצית. עבה"ט. וצ"ח בא"ר ובכרמליוסף שכתבו ג"כ דהמקור"א לא משמע כשכנה"ג. והעקב לענין כמ"ש בסוף שהכל תלוי באיש, אם הוא מתבשר א"צ להסירו, כיון דחזונו שמתח ללבוש אפלו לכתחלה משום זה, ומה שמתחלק מתחלה לפי שכתב ואחר כך שיהיה לבוש, אין זה מנחת, כיון שמי"מ בושה היא לו, וגם ד"ל אדרבה שקא יאמרו דמסתמא מחמת איון סבה או ענין של גנאי שארע לו פשט אותו לא אחרים פשוטוהו ממנו; וגם אדרבה איבא טובא נגזסין שלא ידעו שהיה לבוש תחלה, הלכך גם כן שך כבוד הבריות: [ט] וידוקא. עבה"ט. וצ"ח בא"ר אפרים דמ"ש לעיל והרואה בחבור דמשמע שאין תננה לתן משתה, צ"ל דאין זה תננה גמורה כיון שנתאם כשילו, לכן מוטב שיקראנו לביתו, וע"ש. וצ"ח בא"ר ס"ס צו על קטנא זו ומ"ש על דבריו בעל הלכה ברורה. ומ"ש המג"א שאין לתן מתנה בשבת כו', צ"ח בשער-הפלך הלכות יו"ט ט"ב:

באר היטב

בו. וילעגן ברכה מחמירין טפי לעיל סימן ח, עמ"א וע"ה, וע"ל סי' ח ס"ק ט מש"ש: (י) כבוד הבריות. שדו"ח אסור דבגדו, וברמלית נמי דבגדו. ובמנן הזה אין לנו ר"ה, כמבאר בס"י שג. עין שכנה"ג: (י) שמתח בגדיו. דלא מנקרא מלתא אם הולך בלא טלית-קטן, מ"מ הפשיטה גנאי היא לו: (ח) הציציות. כשיירי כנה"ג העלה, דוקא קשבה לבהכ"נ וקדם לבישתו מצא השלית פסול דאז מותר ללבוש בלא ברכה, דאם לא יתנה מעטף בשלית כמחירם בושה היא לו שיאמרו שאין לו טלית מצמצת כהלכתה ואינו נזהר במצות, אבל אם בשעת לבישתו היה קשר ונתעטף בו ואח"כ נפסק אחר מן הציצית, ויכל להסירו מעליו, דאין כאן משום כבוד הבריות, שכתב ראו שהיה לו טלית מצמצת כהלכתה, ע"ש. והע"ה חולק עליו וכתב דמדברי הרמ"א משמע דאפלו לבשו מקדם לכן ואחר כך נפסקו, ע"ש. והנדר-הה"ח החזיק דברי הכנה"ג וכתב דמשמעות דברי רמ"א משמע כדבריו, שכתב שיוכל ללבוש בלא ברכה, משמע שקדם לבישת השלית נפסק ומש"ה כתב דייכל ללבוש, ע"ש. עוד העלה שם, דהכל תלוי ברצון האיש הלובש, אם הוא מתבשר אין כאן משום כבוד הבריות, ע"ש. וצ"ח בא"ר וקמ"א ס"ק ז מ"ש בשם הכ"י: (ט) וידוקא בשבת. המ"א העלה דאם נפסק ציצית ברה"ה בטלית-קטן א"צ לפשטו אפי' בחל, דהפשיטה הוי גנאי גדול. והא דנקט בשבת, לרבותא, דאף על גב דיש בו ג"כ אסור שבת אפי"ה א"צ להסירו; ובשבת א"צ למהר לצאת מבהכ"נ, אבל בחל צריך למהר לילך לביתו לפשטו. והרואה בחבור שנתפסק הציצית, לא יאמר לו עד שיבוא לביתו, דהיינו שיקראנו לבוא לביתו ונשם יאמר לו שישפשיטנו. ואם ידע מאתמול שהוא פסול, אסור ללבוש בשבת, דה"ל לתקוני מאתמול. ונ"ל דבכל אסור ציצית נמצאים בעיר דינו כמו בשבת, מ"א. וא"ל למה שרצו ללבוש בשבת מפני כבוד הבריות, הלא יש מתנה שיתנו לאחר במתנה ויחזור וינשאלנו לו, ואז הוא פטור מציצית? וי"ל דאסור לתן מתנה בשבת אלא לצורך שבת, עמ"א:

באר היטב

ללבוש בשבת בבית-הכנסת, נפסק הרמ"א בסעיף ג. אף זה לא יתכן אלא למגור אברהם דטעם בדיקה הוא שלא ילך בבגד בלא ציצית, אבל לפי מה שכתב הש"י דטעם הבדיקה הוא משום חזק "לא תשא" בבגדו לבטלה, אס"פ יבדק, ואם ימצא שהם פסולים ילבוש ולא יבדק; ואפלו להמגור-אברהם שך השעם דוקא בבית-הכנסת, אבל אם לובש השלית בביתו, כגון במקום שאין תנן ערוך בעיר ונתמנה שילבוש השלית בביתו, ושם בודאי צריך בדיקה משני טעמים: א' שלא ילך בבגד בלי ציצית, ועוד, שהוא רוצה לילך בו לברמלית או לרשות הרבים. והנכון שיהיו ערב ש"ק יבדק השלית בעת הנחתו בהתיק שלו, ואז לא יצטרך לבדק בשבת⁽¹³⁾, כמו שפסק המגור-אברהם לעיל בסיון ח ע"ש: * וידוקא בשבת וכו'. עין במשנה ברורה מה שכתבנו בשם החי"א דאסור להפסיק-מגדים לענין אם נפסק אחת מציציותיו בבית-הכנסת בחל דצריך לפשטו תוך. וצ"ח בפרי"מגדים בפתיחתו שנתפסק שם אם נפסק לו רק שני חוטיין ושני חוטיין נשארו שלמים אם צריך לפשטו תוך, דשקא מפני כבוד הבריות סמכין אהשיטה שסובר דלא בעינן רק החוטין שפשיביל הלכך ע"ש. ונראה, אם הם פסולים רק משעם ספק, כגון שלא חסר לו מכל השמונה חוטיין רק שנים וכתבא גוונא⁽²³⁾, וכנ"ל בסיון יב, בודאי יש להקל דאין צריך לפשטו בבית-הכנסת אפלו בחל: * אבל בחל אסור. כתב בסורו דף-החיים בשם הפרי"מגדים דבכל אסור נפסק הענין מן השלית בבית-הכנסת ונשאר הגדיל אין צריך למהר לילך לביתו, פי' יש לסמוך על ר"י שמשכיש בנשאר כדי שיהיה אף מן הגדיל, ותחב כשיבוא לביתו יפשט מעליו ויטיל בו ציצית, ובאמת ויפלא הדבר זה, דהלא הוא ספקא דאורייתא, דשקא הלכה כרש"י? וענינו בפרי"מגדים שם שכתב דבריו, וידוקא היבא דאין נמצאים לו ציצית קלל דשם הוא רק אסור

משנה ברורה

אותו כל היום אלא בעת התפלה לשם מצוה, וליכא בזוי בהסרתו, גס"פ אין צריך להסירו, דלא פלוג רבנן בין טלית לטלית⁽¹⁴⁾. ונתאון ר' עקיבא איגר בחדושי פסקא⁽¹⁵⁾: (יא) שמתח בגדיו. דלא מנקרא מלתא אחר-כך אם הוא הולך בלי טלית-קטן, מכל מקום הפשיטה הוא גנאי ביותר: (יב) מן הציציות. פרוש, בין שבא לבית-הכנסת ורוצה ללבוש טליתו, וקדם לבישתו מצא הציצית פסולים ומתבשר לישב ברבים בלי טלית⁽¹⁶⁾, דמותר ללבוש בלי ברכה, ובין אם רואה באמצע לבישתו שנתפסק לו הציצית, גס"פ אין צריך להסירו (וברכ"י וארה"ח ושאר אחרונים). וצ"ח באחרונים שהסכימו דהכל תלוי ברצון האיש הלובש: אם הוא מתבשר, יוכל ללבוש בלי ברכה, אבל אם אין מתבשר, אין כאן ההתיר דכבוד הבריות⁽¹⁷⁾: (יג) דייכל ללבוש. וידוקא אם נודע לו היום, (יד) אבל אם ידע מערב שבת שהציצית פסולין, אסור ללבוש בשבת, דהוי לה לתקוני מאתמול; אף אם שכתב יש להקל [חידושי רע"א]: (יד) מלכת כבוד הבריות. וידוקא אם אין יוכל להשיג בבית-הכנסת טלית שאולה: (טו) וידוקא בשבת. פרוש, לפי שבשבת ליתא רק אסור דרבנן כנ"ל⁽¹⁸⁾, אבל בחל שהוא עובר על אסור תורה בכל שעה דקום וצשה בו ציצית, (יח) ואסור תורה, אפלו רק אסור דש"ב ואל תעשה כזה שהוא מונע את עצמו ממצוה, אין נדחה מפני כבוד הבריות, אם לא בגנאי גדול, ולכן אסור ללבוש השלית-גדול כשהוא שאין בו ציצית, דלישב בלי טלית סבירא לה לרמ"א דהוא רק בכלל גנאי קטן⁽¹⁹⁾. וכן אם נודע לו ברשות הרבים כשהוא הולך בטלית-גדול שנתפסק לו אחת מציציותיו, צריך גס"פ לפשטו תוך, (יט) דבמננו פשיטת השלית-גדול בשוק הוא גס"פ רק גנאי קטן. אמנם אם בבית-הכנסת נודע לו אחר שהוא כבר לבוש בהשלית שאחת מציציותיו פסולין, (כ) הרבה מן האחרונים מקלין דאין צריך לפשטו תוך, דסבירא להו דכיון שהוא ברבים בבית-הכנסת הפשיטה הוא גנאי ביותר, רק זמרה לילך לביתו או לבית שלפני בית-הכנסת ונפשיטנו שם. והח"י-אדם מחמיר כזה וסבירא לה דהפשיטת טלית-גדול הוא רק גנאי קטן, דבלאו הכי דרך גני-אדם לפשט תמיד השלית בבית-הכנסת. אחר-כך מצאתי להפרי"מגדים בפתיחה להלכות ציצית שסובר גס"פ בהח"י-אדם. על-כן מהנכון לעשות את העצה שכתב בספר ארצות-החיים, שפסקי⁽²⁰⁾, דאז פטור מלעשות בו ציצית⁽²¹⁾, וכשיגיע לביתו יחזור ללבוש בו: (טז) אסור. עין במגן-אברהם שפסק דמה שמתחיר הרמ"א בחל לא קאי על מה שכתב בתחלה "ואפלו בטלית-קטן", דבטלית-קטן אם נודע לו שהציצית פסולין, ד"ש לו גנאי גדול לפשטו מתחת בגדיו בין בבית-הכנסת ובין ברבים, אין צריך לפשטו⁽²²⁾,

שער הציצין

(י"ח) מגן-אברהם: (י"ח) מסקנת המגן-אברהם: (י"ט) פרי"מגדים: (כ) דף-החיים וארצות-החיים:

יד דינני ציצית שעשאן אינו יהודי ונשים, וטלית שאולקא, וכו' ה' סעיפים:

א מנחות מב
ב התוספות והרא"ש
ג הרא"ש
דהלכות ציצית פוסל
וזמב"ם בפרק א
מהלכות ציצית
מכשיר

(6) שַׁעֲשֹׂאן: עבֹהִיט. ובעִיט נספֵּחַ בְּיִשְׂרָאֵל כּוֹסִינִי, וּבִאִיר קוֹב שִׁסְסוֹל. וְאִם יִשָּׁה יִשְׂרָאֵל לִמְאֵן אַחַת וְקִשְׁר וְגִמְר תֵּאִיר, יִדְנוּ בְּמִשֵּׁי לִקְנוֹן סִי ג' בְּכִמּוֹ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא בִּכְנֶגֶת דְּלֹשֶׁה, וְהִיא בְּהֵן, וְנִצֵּן בְּאִיר: **(3) הַלְהִירִי אֲנִישִׁים.** עֲבִישִׁים. וְכִרְבֹּנִין תִּגְמָל חֶבֶב דְּאֵךְ כִּטּוֹן לִשְׁמֵי, פִּסְלוֹת לִרְחֵי, וְאִכְפִּים דְּחָקָה וְחֹדֶן מִדְּבִיר הַגְּמִי'. עֲשִׂי: **(7) עֲלֵי הַרְמֵבִים:**

אִם עֲשֶׂה קִשְׁר הַעֲלִיִּין בִּכְנֶגֶת, וְאִכְפִּים שַׁעֲשֹׂה שֶׁאֵר תִּקְשְׁרִים וְשֶׁאֵר תִּתְלֶה בִּכְנֶגֶד לֹא בְּעִי לִשְׁכַּ פִּרְשֵׁ שְׁהִרְמֵבִים סִ"ל אֵעִיג דְּבַעֲי טוֹיָה לִשְׁמָה מִ"מ תִּתְלֶה בִּכְנֶגֶד לֹא בְּעִי לִשְׁכַּ

דַּרְבָּנוּ, דַּהּוּי כְּמוֹ בְּשַׁבָּת, וּכְמוֹ שְׁכַחַת הַמִּגְזֵן-אֲבָרְהָם, מִה שְּׂאִין כֵּן בְּגוֹנֵי דַּמְיוֹ
הַדְּרֹךְ-הַחַיִּים שֶׁנֶּשׁ לוֹ יְצִיעִית בְּכִיתוֹ, בְּנֻדְאֵי צְרִיךְ עַל-כָּל-פְּנִים לְמַהֵר לִילֵךְ
לְבִיתוֹ, דִּהְלֵאל הוּא סָפֵקָא דְאוֹרְיָתָא:

א (א) שְׁעָשְׂאָן. פרוש (ח) שֶׁהִטִּילָן בַּבֶּגֶד, פָּסוּל אֶפְלוּ בִישְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גִּבּוֹ וּמִלְמַדְהוּ לַעֲשׂוֹת לְשִׁמָּה, דָּאֵלוּ אִם טָוֵן אִינוּ-

* (טוב) לעשות וכו'. עין במשנה בדריה. הנה מראה אנכי לכבוד דכרי: זע, דאין פלג מה ששקל המ"א לענין דרעבב באשה וכו'אם מותר בכל גוני פאיש, אבל בקטן צריך להיפך-פנים דאבא גדול עומד על גבו, ובחצי-אדם סתם: קטן היצד לעשות לשקמה לשון להשייב וכו'אם באשה, על-כרחו מירע עין סבן דוקא רעבב עומד על גבו, דאפילו השיז' דסובר לקטן בסיומן מירע לעשות לשקמה עין דאזינו בכלל קטן, הנינו דמחגי עומד על גבו, כדמוכח להמעיין שם. ותמיה לי על ארצות-הסינים הניל דמקל לבתחלה עלי'י קטן, הלא אפילו אם לא נחש כלל להא דרעבנו הם, הלא מקמת לשקמה יש להמיר לבתחלה אם אפשר, והלא נפסק בסעיף ב' בהתחלה צריך להיות כנגנה לשקמה, לחש לדעת רש"י והרא"ש נעזר שארי דאשונם דסבירא להו דצריך לשקמה בזה באורומא: ואלקמן בסיומן עין נפסק להמעיין מהענין של מצוה הדיורא פשוט, אלא לשיין בהתחלה עלי'י חרש שטוח וקטן אפילו עומד על גבו¹¹). ומה שכתב באחרונים ובחצי-א

שם: * השיל ישראל וכו'. דע, דמחברן הכתי"ס פון מוכח דאפלו אס השיל פפרוש
לאו לשמה שער למרובים, וכן להפוך לדעת רש"י ונרא"ש אפלו סתמא פסיל, דאי
לא תכלי אין שום ראיה פאר פפרוש, ויחל על הרמב"ם, דבן הוועיזן ופון היימיזן הרי פפרוש
אלא השיל לשמן, וכן כתב פפרוש. אפ"ר ענין תשובות ר' יצחק אייזיק בסימן ד' אפלו לשמה
לא אמרין בזה דסתמא לשמה קאי. וזעיר פפואת בתשובות משפנות יצחק בסימן ב'
שדעתו שפם הרמב"ם לא הקל רב בסתמא משום דלשמה קאי, עין שם: * **בלא בונה.**
אס חשב במחשבתו לשמה, נראה לו ויזכיל לכרך עליו, אף בטענה שדאנרן לעיל
בסימן א' פ' בצרור עיין אס מתי' משפחה, אס מור; אחד, דפסקי סתמא הוא, ודאנרן
הלכה דמי' במחשבה, עין ברא"ש פ' בבלותחטטות, אפלו ונתק' הרמב"ם (12); ועוד
טעמא אחרתא, דטות חוסי' סתמא לאו לשם ציצית, מה שאין כן תלית החוסי' סתמא
לשמה קאי. ובצורף כל אלו טעמים נראה לו דיזכיל לכרך עליו, אף לכתחילה ויתר
טוב שיוציא בן פפיו פפרוש, וכן דעתתי לריןא במשנה בירנה. ועד עוד, דנראה לי
דאפלו אס הנהגה לשמה לא הקל רב בתלית ציצית ראשונה ותשא השיל סתמא, מכל
מקום ויכל לכרך (13), דאמרין כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה, אף דלאקורה הם
שמי' פעלות נקדרות; ונראה מהא דמשמע בנבחים דף ב ע"ב בתוספות ד"ה הא לשם
וכו', אס חשב כחשיד' לשמה ובקבועי' היה סתמא, אפלו אס נימא דסתמא לאו
לשמה קאי, אפלו כ"כ כל העושה על דעת ראשונה עושה (פפוא' בשבאר' לעיל בסימן
א) לענין טהור וטורח, ע"ש בבאר' בנבחים כ"ט סעיף ב'. ואין לומר דשם התארכע עבודות

(מל) ש"ע הע"ר. ופשוט: (כג) מְגֵרָאֲבָרְהֶם; (כז) פְּרִימְגֵדִים; (ח) מְגֵרָאֲבָרְהֶם; (ב) לְבוֹשׁ וּפְרִימְגֵדִים; (א) אֲחֻרְיוֹנִים; (ד) פְּשׁוּטִים; (ה) לְבוֹשׁ וְעֵלְתִּימִיד וְחֶסֶם חֲמֻדוֹת וְשִׁי' וְאֵלֶּיּוּ רָבֵה וְהֶגֶר' א': (י) פְּרִימְגֵדִים⁴; (י) עֵץ לְעֵל לְבִסְמִין אֵל בְּכֹאד הִלְכֵה בִּדְהָ' נֶאֱרָן עֲמֹי'ם וְכו', בְּמִאֲמַעַד דְּבוּר 'וְדַע עוֹד בְּחֻטִּינָה לְשִׁמָּה כִּיּוֹן וְכו'', וּבִסְפָּה הִדְּבוּר 'וּבִשְׁגֻל עוֹמֵד עֲלֵיהֶם וְכו'', וּפְשׁוּט דְּהוּא הִרְיוֹן בְּעִנְיָנָה, וּבִדְבִיעַב מִסְכִּינָן אַחֲרָה דְּרָבָא מִלּוֹ שֶׁם: (ח) עֵץ בִּיתִּיּוֹסֶף; (ט) עֵלְתִּימִיד; (י) מִלֵּל בִּסְמִין אֵל יִסְעִיף יָעִי'שׁ: (יב) בִּיתִּיּוֹסֶף; (יג) מְגֵרָאֲבָרְהֶם:

הלכות ציצית סימן יד

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק טז]

עוד כתב המגן אברהם, דאם אין ציצית בעיר דינו כחל כמו בשבת⁽²⁴⁾.

(24) וכן אם מוכרח להתפלל בהשכמה ואין בנמצא לקנות ציצית, כתב הכף החיים (ס"ק יב) שדינו כאין ציצית בעיר. ולענין קיום שאר מצוות דאורייתא, הסתפק החי אדם (כלל סח סי"ט) אם חייב אדם לילך מביתו לעיר אחרת כדי לקיימן, ובנשמת אדם שם הכריע שפטור, אלא אם כן יכול ללכת ולחזור באותו יום.

סימן יד

דיני ציצית שעשאון אינו יהודי ונשים, וטלית שאולה

[משנ"ב ס"ק ב]

דקא דקתיב "בני ישראל ונשים".

(1) ולגבי עשיית ציצית על ידי גר, כתב הפמ"ג (פתיחה כוללת ח"ב אות יח) שאף שהתוספות (סוכה כח, ב ד"ה לרבות) דנו אם גר הוא בכלל 'בני ישראל', מ"מ כיון שלמדנו שגרים חייבים בלבישת ציצית [מכר שבגמ' (יבמות ד, א) הוקשו כלאים לציצית, ובכלאים הרי הם חייבים], ממילא כשרים הם לעשותה, כי לא מסתבר למעטם.

[משנ"ב ס"ק ד]

וכן ראוי ונכון שלא לעשות לכתחלה הטלית הציצית בקגד של גדול על-ידי קטן פחות מ"ג שנים⁽²⁾.

(2) משמע שבדיעבד אין צריך להתיר את הציצית, וכן כתב להדיא בבית הל" (ד"ה להצריך אנשים). ולענין אנדית לולב על ידי אשה וקטן [שאינם מחויבים בדבר], כתב בשע"צ לקמן (סי' תרמט ס"ק טו) שלא רק שאין לעשות כן לכתחילה, אלא אף בדיעבד לאחר שכבר אגדוהו, יתירונו אם אפשר, ויאגדנו שנית.

[משנ"ב שם]

יכל זה דוקא בגדול עומד על גבו המלמדהו לעשות לשמה⁽³⁾.

(3) בבאור דין 'עומד על גבו', כתב בבית הל" לעיל (סי' יא ס"ב ד"ה טואן) לענין טוית חוטי הציצית, שצריך הגדול להזהיר את העכו"ם או את הקטן במשך כל שעת העשיה שלא יסיח דעתו כלל, ואין די במה שאומר לו כן פעם אחת קודם העשיה.

[שעה"צ ס"ק ו]

פרי מגדים⁽⁴⁾.

(4) ובגדול זה של קטן, כתב הפמ"ג (א"א ס"ק ג) 'לשתי שערות אין מדיקדין', כלומר שאין צריך לבדוק אם הביא שתי שערות, אבל אם ידוע שלא הביא אינו כשר להטיל ציצית, וכן כתב התיבט גמא (במדבר פט"ו פרשת ציצית) שאפשר לסמוך על חזקה דרבא כיון שיש כאן ספק ספיקא, א. שמה הביא שתי שערות, ב. שמה הלכה בדעה שקטן יכול להטיל ציצית.

[ביה"ל ד"ה להצריך אנשים]

משום דכל שאינו בלבישה אינו בעשיה⁽⁵⁾ וכו', ופשוט דהקטן לעצמו מותר להטיל ציצית לקלי עלמא⁽⁶⁾, אם רק הגיע לחנוך שהוא מקיב מדרבנן במצות

ציצית ומקרי ברי לבישה⁽⁷⁾ להוציא את עצמו בציציותיו⁽⁸⁾.

(5) ואף אם תקבל על עצמה מצות ציצית, כתב לקמן (סי' לט ס"ג ד"ה כשר) שלא יועיל לה הדבר להיחשב כשייכת בלבישה, משום שסוף סוף אינה מצווה על כך.

(6) מדבריו אלו דייק הגר"ש אלישיב (שבות יצחק ח"ה פ"י הע' כח), שאפשר לחנך קטן למצוות בחפץ של מצוה הפסול לגדול, ולכן יכול קטן לכתוב לעצמו תפילין וללבושן.

(7) משמעות דבריו, שמצות חינוך מוטלת על הקטן עצמו, ולא על אביו בלבד. וכן כתב במשנ"ב לקמן (סי' תרפט ס"ק ו) בטעם הדבר שקטן אינו יכול להוציא את הגדול בקריאת המגילה, שהוא משום שחיובו של קטן במגילה הוא תרי דרבנן, וחיובו של הגדול בקריאת המגילה הוא חד דרבנן, ולא כתב שקטן אינו מוציא את הגדול משום שאינו מחויב כלל, אלא חיוב של אביו הוא ונחלקו בזה הראשונים בברכות מח, א ובמגילה יט, ב.

(8) וכן לענין תפילין, כתב לקמן (סי' לט ס"ב ד"ה בכל) שכן י"ג יכול לעשות קשר של תפילין לעצמו, שאף על פי שאם לא הביא שתי שערות עדיין קטן הוא, מ"מ הלא אף במצות תפילין אינו חייב אלא מדרבנן.

[ביה"ל שם]

יותר נראה לי דאפילו אם כבר נעשה גדול בן י"ג שנה אין צריך להסיר ציציותיו, דקרי דקריב דמנא⁽⁹⁾, וקריב דמנא אין לחש לקא דרבנן פס⁽¹⁰⁾.

(9) מסתימת לשונו משמע, שלא צריך שיהיה גדול עומד על גביו בשעת הטלת הציצית. ואף על גב שכתב (במשנ"ב ס"ק ד ובבית הל" ד"ה וטוב) שאין קטן רשאי להטיל ציצית בבגד של אחרים אלא אם כן גדול עומד על גביו, ביאר הגרש"ז אויערבך (שיח הלכה אות טז) שאף על פי שלענין טלית של אחרים אינו נאמן לומר שידע לכוון לשמה, מ"מ לענין טלית של עצמו נאמן הוא לומר כן.

(10) ולענין תפילין שכתב במשנ"ב לקמן (סי' לט ס"ק ג) שקטן פסול לעשותה, כתב בבית הל" שם (ס"ב ד"ה בכל) שכשנעשה בן י"ג יתיר את הקשר שעשה, ויחזור ויעשה כשהוא גדול.

[ביה"ל ד"ה וטוב לעשות]

אין לשין לכתחלה על-ידי חרש שוטה וקטן אפילו בעומד על גביו⁽¹¹⁾.

(11) ואם אי אפשר בענין אחר, כתב לעיל (סי' יא ס"ב ד"ה טואן עכו"ם) שמותר בעומד על גבו אפילו על ידי עכו"ם, וכל שכן על ידי חרש שוטה וקטן.

[ביה"ל ד"ה בלא כונה]

אחד, דספק-ספקא הוא, דשקלא הלקה דסגי במחשבה, עין ברא"ש בקלכות קטנות, ושקלא הלקה דהרמב"ם⁽¹²⁾.

(12) ולענין ברכה על ספק ספיקא, ראה מה שכתבנו במשנ"ב לעיל סי' יא ס"ק ו.

[ביה"ל שם]

דאפילו אם הפנה לשמה לא היה נק בתלית ציצית ראשונה והשאר הטיל בסתמא, מכל מקום יוכל לברך⁽¹³⁾.

(13) ולענין מי שתלה את חוטי הציצית בסתם, משמע לכאורה לקמן (סי' לג ס"ד ד"ה אפילו בדיעבד) שאף על פי שטוואם קודם לכן לשמם, מ"מ אין להכשירם.